

МЕРЗЛІКІНА О. В., РОМАНЮК В. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ІСПАНСЬКОГО ІНФІНІТИВА В ДІАЛОГІЧНОМУ ТА МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Статтю присвячено дослідженню властивостей іспанського інфінітива в діалогічному та монологічному мовленні, визначенню зв'язку між його функціональними властивостями та комунікативними конструкціями в обох формах мовлення та з'ясуванню, яким чином конструкції дієслова впливають на формування стилю та когнітивної структури одного та іншого видів мовлення. Крім того, увага зосереджується на тих властивостях іспанського інфінітива, які йому притаманні в кожному із функціональних видів мовлення.

Ключові слова: діалогічне мовлення, монологічне мовлення, інфінітив, комунікативні конструкції.

Статья посвящена исследованию свойств испанского инфинитива в диалогической и монологической речи, определению связи между его функциональными свойствами и коммуникативными конструкциями в обеих формах речи и выяснению, каким образом конструкции глагола влияют на формирование стиля и когнитивной структуры одного и другого видов речи. Кроме того, внимание фокусируется на тех свойствах испанского инфинитива, которые ему присущи в каждом из функциональных видов речи.

Ключевые слова: диалогическая речь, монологическая речь, инфинитив, коммуникативные конструкции.

This article is dedicated to research properties of the spanish infinitive in dialogical and monological speech, relationships between its functional properties and communication structures in both forms of speech and finding out how verb constructions influence the formation of style and cognitive structure in both species of speech. Also, focus on the properties of the spanish infinitive that his inherent in each of the functional types of speech.

Key words: dialogical speech, monological speech, an infinitive, communication structures.

Актуальність дослідження зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень до поглиблення вивчення властивостей інфінітива. Вивчення функціональних властивостей інфінітива у таких видах мовлення як діалог та монолог робить можливим розкрити нову грань у дослідницькій парадигмі лінгвістики тексту.

Праці таких відомих лінгвістів, як З. О. Гетьман, А. Ф. Паладьєва, Т. М. Серебрянська, В. В. Шишков, Г. Г. Верба, Ж. Я. Журман, А. А. Леонт'єв, Е. Алонсо, Бейнгауер, Нарбона Хіменес, Х. Сальвадор, присвячені вивченню інфінітива як безособової форми дієслова, монологічного та діалогічного мовлення.

Проте не досить розробленим в сучасній лінгвістиці залишається питання функціонування такої безособової форми дієслова як інфінітив, а

саме визначення його властивостей у рамках діалогічного та монологічного мовлення, взаємозв'язок цієї форми з ментальними концептами, що існують у свідомості носіїв мови.

Наукова новизна дослідження полягає в дослідженні властивостей інфінітива та різноманітних інфінітивних конструкцій як одного з факторів формування когнітивної структури діалогічного та монологічного мовлення.

Мета цієї статті полягає у дослідженні функціональних властивостей інфінітива в діалогічному та монологічному мовленні, визначенні особливостей його використання й значення з урахуванням когнітивної парадигми.

Об'єктом дослідження є неозначена форма дієслова, інфінітив, та його функціональні властивості, що є характерними для діалогічного та монологічного видів мовлення.

Предметом дослідження є особливості значень інфінітива та інфінітивних конструкцій у різних типах речень, що використовуються в діалогічному та монологічному мовленні.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що досягнення поставленої мети може сприяти розумінню взаємозв'язку й взаємозалежності функціональних властивостей інфінітива діалогічного та монологічного мовлення й особливостей його використання в одній чи іншій формі мовлення з урахуванням когнітивної парадигми.

Відомо, що іспанський інфінітив – це дієслівно-іменна (безособова) форма, яка поєднує в собі властивості іменника й дієслова. Інфінітив є старим віддієслівним іменником, який почав відмінюватися [1:43].

Дієслівні властивості інфінітива проявляються в тому, що він має такі властивості, як категорія стану, відносне часове значення (дія одночасна й попередня), перехідність і неперехідність, можливості інфінітива іноді отримувати значення наказового способу, здатність утворювати з допоміжними дієсловами часові, видові й модальні граматичні конструкції (*ir a + infinitivo, ponerse a + infinitivo, acabar de + infinitivo, volver a + infinitivo, haber de + infinitivo, hay que + infinitivo, tener que (i de) + infinitivo, deber de + infinitivo*), а з напівдопоміжними дієсловами лексико-синтаксичні описові конструкції, що в реченні виступають в ролі дієслівного підмета (простого чи складеного) [1:48].

Esta, antes de leer, conoció la letra y vio la firma que decía: “Enrique” [8:47].

Mis peleas con Pepe Güeto han dejado de ser escaramuzas [8:13].

Важливого значення в дослідженні діалогічного та монологічного мовлення набуває вивчення малої безособової форми дієслова, такої як інфінітив, оскільки саме він отримує в цьому функціональному стилі мови особливі семантичні значення [2:57].

Розглядаючи текст як продукт або *відбиток* самого процесу мовленнєвої діяльності, актуалізований у спілкуванні, можна говорити про такі типи тексту, як монолог і діалог, які в свою чергу виступають продуктами та *відбитками* самих процесів монологічного та діалогічного спілкування [2:60].

Монологічний та діалогічний тексти розрізняються між собою як з погляду структури, що лежить в основі мовленнєвої ситуації, так і з погляду закономірностей текстотворення, що в них діють.

Відмінності в структурі мовленнєвої ситуації визначаються розподілом ролей між учасниками мовленнєвого акту.

На відміну від діалогу монолог наближається до письмового мовлення, тому його характеризують складні синтаксичні конструкції, але невербальні компоненти використовуються в монологі обмежено [2:65].

A mamá – pensó Luisa – nunca se le quitará la costumbre de decir el señorito. Hay mujeres casadas que han estado sirviendo y fingen más: nadie lo sabe. Ella, en este caso, no cambiará. Cuando se lo he hecho, se ha enfadado conmigo, muchas veces ... [8:76].

Так, для монологу оповідного типу характерне з'єднання дієслівних фраз, в яких співвідношенням видо-тимчасових форм дієслівних присудків виражена послідовність дій, рух подій [2:56].

Для монологу-міркування характерні типові синтаксичні побудови, які містять висновок, констатацію фактів, передають логічний зв'язок явищ (конструкції причинно-наслідкові, умовні, допустові, і ін.).

Es curioso – pensaba – cómo el retrato de una persona, con el tiempo, puede llegar a ser, nada más, un instrumento decorativo. Es curioso notar cómo un retrato se distancia [8:88].

Монолог-сповідь звичайно об'єднує в собі оповідні форми мови з формами міркувань. Орієнтуючись на усний вислів, монологи різних типів вільно допускають вживання розмовної та експресивно забарвленої лексики, вигуків, розмовних і розмовно-експресивних синтаксичних побудов, в т. ч. і конструкцій діалогічної мови [2:56].

¿Qué pensaría en ese momento feliz de su retrato? Sería interesante poder hacer radiografías a los retratos de los muertos y poder llevarlos a un adivino para que nos dejara lo que en aquel momento pensaban y sentían. Tener así, de una sola postura, un retrato exhaustivo, completo [8:65].

Особливим різновидом монологу є так званий внутрішній монолог, в якому імітується емоційно-розумова діяльність людини в її безпосередньому протіканні (*nomik свідомості*). Відповідно в монологічному мовленні цього типу часто уживаються переривисті, незавершені фрази, зовні не пов'язані одна з одною синтаксичні побудови.

Діалогічний текст прийнято розглядати як жанрово-композиційний стандарт побутового спілкування та художньої літератури [3:8].

Nunca dejaré de quererte – respondió doña Luz [8:23].

Діалогічному тексту характерні зв'язані інфінітивні звороти, які містять конструкції, що виконують роль поширених обставин. Подібні конструкції складаються з прийменника, інфінітива й слів, що є залежними від нього [3:32].

У ролі обставини часу виступають зв'язні інфінітивні конструкції, а саме: *al + infinitivo, después de + infinitivo, antes de + infinitivo.*

Después de haber rechazado con tan cruel desabrimiento las palabras de doña Manolita [8:37].

Esta, antes de leer, conoció la letra y vio la firma que decía: “Enrique” [8:45].

Зв'язні інфінітивні конструкції, утворюються за подібними моделями також і з прийменниками *por, con, de, hasta, en, a* та іншими. Вони можуть виражати такі обставини відношення, як причину, спосіб дії, поступку, умову, ціль.

Окрім того, що інфінітивні структури насичують текст значеннями, деталями оповіді, вони надають тексту особливого колориту, безперервності думки й мовленнєвої поведінки персонажів. Цей ефект досягається завдяки поєднанню різноманітних структур з інфінітивом у своєрідні перифрастичні каденції (термін М. М. Вороніної).

У діалогічному тексті можна виділити конструкції, які виражають закінчення дії. Формально вони передають емоційно нейтральну інформацію про припинення якої-небудь дії чи стану [3:19].

¿Si el buen señor, edificado con las homilias del sobrino, tratará de abrazar la vida contemplativa y de ser santo también [8:49] – У цьому

випадку *tratar de + infinitivo* має модальний характер, зі значенням наміру зробити щось, відповідно як і фразове дієслово *intentar a + infinitivo*.

У діалогах поширений вид включаючих предикатів, які можна визначити як похідні від фраземних предикатних словосполучень спонукання творити дію, тобто це каузативні предикати. Наприклад:

... *у eso precisamente me obliga a meditar mucho ...* [8:34].

Для іспанського діалогічного мовлення є характерним використання інфінітива у функції наказового способу. З одного боку, це відображення розмовного стилю, з іншого – підкреслення напруженості ситуації [4:43].

¡Ya! ¡Hemos llegado! ¡Abajo! ¡Abrir esa puerta y abajo todos deprisa! [8:29]. – Заміна звичайної форми наказового способу дієслова на форму інфінітива міцно пов'язана з мисленнєвими когніціями, оскільки вона здатна створювати напругу, відповідаючи таким чином жанровим вимогам діалогічного мовлення.

Висновки. Отже, функції інфінітива в діалогічному та монологічному мовленні не обмежуються лише граматичними властивостями, вони входять до когнітивної структури діалогічного та монологічного тексту і забезпечують його стилістичну відповідність, зберігаючи великий об'єм інформації й залучаючи значну кількість ментальних концептів завдяки порівняно коротким синтаксичним структурам.

Подальші перспективи дослідження полягають у розробці особливостей семантичного значення, місця безособових форм дієслова у механізмі породження, сприйняття та розуміння дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Васильєва-Шведе О. К.* Теоретическая грамматика испанского языка. Морфология и синтаксис частей речи / Ольга Контсантиновна Васильєва-Шведе, Георгий Владимирович Степанов. – М.: – Высшая школа, 1990 – 465 с.
2. *Леонтьев А. А.* Язык, речь, речевая деятельность / Алексей Алексеевич Леонтьев. – М., 1999.
3. *Гетьман З. О.* Текстовий аналіз композиційного стандарту іспанського діалогічного мовлення: [курс лекцій із текстолінгвістики для студ. старших курсів факульту іноз. філол.] / Зоя Олексіївна Гетьман. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1994 – С. 8–31.
4. *Паладьєва А. Ф.* Неособові форми дієслова “як текстові організатори” в діалогічному тексті / Алла Федорівна Паладьєва // Проблеми семантики слова, речення та тексту: зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозєрова. – К.: Видав. центр КНЛУ, 2003. – Вип. 9. – С. 284–287.
5. *Васильєва И. О.* О значении идеи М. М. Бахтина о диалоге и диалогических отношениях для психологии общения. Психологические исследования общения / Ирина Александровна Васильєва. – М.: Наука, 1985. – 159 с.
6. *Polo J.* El español coloquial y zonas afines / José Polo. – Yelmo: Yermo editorial. – 1972. – 176 p.
7. *Welte W.* Lingüística moderna / Walfram Welte. – Madrid: Gredos, 1985. – 322 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

8. *Valera J.* Doña Luz [Електронний ресурс] / Juan Valera. – Режим доступу: <http://www.rinconcastellano.com/sigloxix/valera.html>.